

Konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:16

Riksdagsservice

1988/89
KU16

Sammanfattning

Betänkandet är uppdelat i två avsnitt. I det första som gäller service till ledamöterna behandlas ett förslag från riksdagens förvaltningsstyrelse jämte en motion med anledning av förslaget samt tre motioner från allmänna motionstiden 1987 och 1988. Förslaget tillstyrks, följdmotionen avstyrks och övriga motioner föreslås besvarade med vad utskottet anför. En reservation (m) och ett särskilt yttrande (fp) föreligger i denna del.

Betänkandets andra del behandlar tre motioner från allmänna motionstiden 1987 med förslag till ökad service och information till allmänheten. Motionerna avstyrks.

Förvaltningsstyrelsens förslag

Förvaltningsstyrelsen hemställer i förslag 1988/89:13 att riksdagen på tilläggsbudget till statsbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1988/89 till A 5 *Bidrag till partigrupper* anvisar ett förslagsanslag av 9 428 000 kr.

Motionerna

Motion med anledning av förslaget

1988/89:K4 av Birger Schlaug (mp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslag 1988/89:13 från förvaltningskontoret,
2. att riksdagen ger förvaltningskontoret i uppdrag att utarbeta ett nytt förslag som rymmer det nu föreslagna grundstödet, men ej mandatstödet.

Motioner från allmänna motionstiden 1987

1986/87:K230 av Birgit Friggebo m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att varje riksdagsledamot som så önskar skall vara utrustad med datorstöd före den 1 juli 1988,
4. att riksdagen beslutar att varje riksdagsledamot som så önskar får kostnadsersättning maximalt motsvarande kostnaderna för att kunna anställa sekreterar-/handläggarrhjälp i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående utrymning av utbildningsdepartementets lokaler,

6. att riksdagen beslutar att ge förvaltningsstyrelsen i uppdrag att planera för en omDisposition och utvidgning av riksdagens lokaler i enlighet med vad i motionen anförts.

1986/87:K305 av Margó Ingvardsson (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar utreda förutsättningarna för att anordna årliga temadagar för allmänheten enligt motionens förslag,

2. att riksdagen beslutar utreda förutsättningarna för att över telenätet direktsända samtliga riksdagsdebatter med en låg enhetstaxa enligt motionens förslag,

3. att riksdagen beslutar utreda förutsättningarna för att införa en låg enhetstaxa, lika för hela landet, för telefonsamtal till riksdagens ledamöter.

1986/87:K313 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att åt riksdagens förvaltningskontor uppdraga att genom förhandlingar med postverket resp. televerket infordra anbud å portofrihet resp. adressapparatsbetalning när brev resp. telefonsamtal riktas till ledamöter i riksdagen.

1986/87:K314 av Hugo Hegeland (m) vari yrkas att riksdagen beslutar om en utredning rörande möjligheten att för allmänheten utge en veckotidning om arbetet och händelser i riksdagen.

Motioner från allmänna motionstiden 1988

1987/88:K310 av Elving Andersson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar tillsätta en utredning för riksdagens inre arbete i enlighet med vad som angetts i motionen.

1987/88:K312 av Lars Ahlmark och Hans Nyhage (m) vari yrkas att riksdagen tillsätter en arbetsgrupp för översyn av riksdagens inre arbete och riksdagens hus.

Utskottet

1. Ledamotsstödet

Förslaget

Förvaltningsstyrelsen föreslår på grundval av en rapport som utarbetats av en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp en väsentlig ökning av de ekonomiska resurserna som är avsedda som stöd till partigrupperna och därmed till riksdagens ledamöter. På årsbasis föreslås stödet öka från för närvarande ca 15,2 milj. kr. till ca 34 milj. kr. Det ökade stödet föreslås träda i kraft den 1 januari 1989. Det medför ett ökat medelsbehov för innevarande budgetår med 9 428 000 kr. Detta belopp föreslås bli anvisat på tilläggsbudget.

De moderata ledamöterna av förvaltningsstyrelsen har reserverat sig mot förslaget. Reservanterna delar uppfattningen att det är angeläget med

väsentlig utbyggnad av stödet till riksdagens ledamöter. De menar dock att konstruktionen bör vara sådan att det är en personlig rättighet för ledamoten att få tillgång till assistenthjälp. De önskar därför att arbetsgruppen ytterligare överväger frågan om konstruktionen och storleken av stödet till ledamöterna. 1988/89:KU16

Motionerna

I motion K4 anförs att hela bidragssituationen skall ses utifrån att de politiska partier som klarat 4-procentsspärren förutom gruppstöd till riksdagsgrupperna också har ett mycket stort stöd på andra nivåer (kommuner och landsting) samt ett accelererande partistöd. Partiledarfunktioner bör, sägs det i motionen, självfallet finansieras av partipengar, inte av stödpengar från riksdagsgruppen.

Enligt motionen är det höjda grundbidrag, som förvaltningsstyrelsen föreslår, principiellt godtagbart. Mandatstödet är däremot oacceptabelt. Ökningen kan tillföras riksdagsgruppernas kansliverksamhet på annat sätt. Det är djupt oetiskt att riksdagsledamöter skall erhålla traktamente för fördyrade matkostnader även de dagar de befinner sig i hemmet, det finns alltså utrymme för riksdagsledamöterna att själva bekosta ökad kansliverksamhet.

Önskemål om tillsättande av en arbetsgrupp av det slag som utarbetat förslaget om ökat ledamotsstöd framförs i motion K230 av Birgit Friggebo m.fl. (m) från den allmänna motionstiden 1987 och motionerna K310 av Elving Andersson m.fl. (c) samt K312 av Lars Ahlmark och Hans Nyhage (m) från allmänna motionstiden 1988. I samtliga dessa motioner framhålls såväl behovet av förbättrade kansliresurser och teknisk utrustning till stöd för ledamöterna som det angelägna i en utredning av riksdagens localsituation. I motion K230 sägs att i samband med att beslut fattas om ökad assistenthjälp till ledamöterna bör regeringen vidta åtgärder för att utrymma utbildningsdepartementets nuvarande lokaler. I samband med att dessa lokaler införlivas med riksdagsbyggnaderna bör enligt motionärerna en omflyttning inom befintliga byggnader övervägas. De anser att det vore naturligt om i första hand partiordförandena och deras kanslier vore placerade i den centrala byggnaden, dvs. riksdagshuset östra (RÖ).

I motion K310 föreslås att arbetsgruppen får i uppgift att ta ett helhetsgrepp på frågor som rör riksdagens inre arbete och överta uppgifter som i dag bereds av en rad olika riksdagsorgan.

I motion K312 berörs utöver frågor om assistenthjälp samt utnyttjande och utsmyckning av riksdagens lokaler vissa frågor kring riksdagsarbetets planering. Det gäller behovet av kvällsplena samt tidpunkten för riksmötets avslutande. Även dessa frågor, liksom frågan om vilket skick grunden under riksdagshuset befinner sig i, är enligt motionärerna exempel på frågor som vittnar om behovet av en genomgripande översyn av riksdagens inre arbete och av riksdagens hus.

Folkstyrelsekommittén pekade i sitt betänkande SOU 1987:6 Folkstyrelsens villkor på betydelsen av att åtgärder vidtogs för att ge riksdagsledamöterna mer tid och möjligheter att koncentrera sig på det de betraktar som sina egentliga arbetsuppgifter. Kommittén ansåg att arbetsförhållandena för ledamöterna kunde förbättras bl.a. genom ökad kansli- och biträdeshjälp till ledamöterna. Kommittén såg det dock som en uppgift för riksdagen själv att lägga fram detaljerade förslag till hur exempelvis biträdeshjälpen till ledamöterna skulle förbättras eller den administrativa servicen i övrigt förändras.

Den enkät som arbetsgruppen genomfört visar att ledamöterna har ett stort behov av förstärkt såväl assistent- som utredarhjälp. Mest angeläget är det som arbetsgruppen framhåller att snabbt förbättra assistenthjälpen till ledamöterna. Det särskilda stöd till kontorshjälp som i dag finns innebär att partigrupperna får bidrag till lön för att anställa en sekreterare per var sjätte ledamot. Arbetsgruppen påpekar att i praktiken har stödet inte byggts ut i denna form utan en icke obetydlig del av kontorshjälpsstödet har, helt inom ramen för de regler som gällt, använts för att anställa politiska sekreterare/utredare och för att täcka kostnadsökningar för övriga delar av kansliverksamheten. I dag är det inte ovanligt att 10–15 ledamöter delar på en sekreterare.

Utskottet anser liksom förvaltningsstyrelsen att arbetsgruppens förslag är välmotiverat. Som förvaltningsstyrelsen påpekat tillförs genom den kraftiga höjningen av kanslistödet partigrupperna resurser centralt. Detta frigör i sin tur medel för assistenter som har till uppgift att biträda ledamöterna. Utskottet delar också förvaltningsstyrelsens uppfattning att det för närvarande innebär fördelar att kanalisera stödet genom partigrupperna och att den konstruktion som förslås av arbetsgruppen är väl förenlig med ett inflytande för ledamöterna i personfrågor och i fråga om stödets närmare utformning.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att förvaltningsstyrelsen avser att, som arbetsgruppen föreslagit, årligen följa hur assistentstödet fungerar, särskilt med hänsyn till de enskilda ledamöternas arbetssituation. Utskottet förutsätter att resultatet av den årliga uppföljningen kommer att redovisas på lämpligt sätt.

I motion K4 föreslås att förstärkningen av partikansliernas resurser skall ske på annat sätt än som förvaltningsstyrelsen föreslagit, t.ex. genom att ledamöterna avstår delar av sina traktamenten och kostnadsersättningar till partigrupperna. Utskottet vill erinra om att flera av riksdagsgrupperna redan i dag tar ut en särskild avgift av ledamöterna för vissa gemensamma kostnader. Utskottet vill också beträffande den i motionen berörda frågan om riksdagsledamöternas traktamenten påpeka att dessa har bestämts med utgångspunkt i de normer som gäller för statlig verksamhet i övrigt. Motionen avstyrks.

Av den enkät som arbetsgruppen utfört framgår att ledamöterna utöver de starka kraven på förbättrad assistent- och utredarhjälp också har en rad andra önskemål och förslag rörande förbättrat stöd och utbyggd service. Det gäller flertalet av de frågor om lokaler och utrustning som tagits upp i

motionerna K230, K310 och K312, men också en rad andra. Utskottet förutsätter att arbetsgruppen i sitt fortsatta arbete kommer att ta upp såväl frågan om riksdagens lokalförsörjning och lokalutnyttjande som frågorna om utrustning och service till ledamöterna i övrigt.

En viktig resursfråga gäller ledamöternas tillgång till dataterminal eller mikroprocessor för att kunna utnyttja riksdagens ordbehandlingssystem och databaser, i första hand i riksdagen men också på hemorten. Av arbetsgruppens enkät framgår att sådana önskemål föreligger från en stor del av ledamöterna. För närvarande har ca 120 ledamöter utrustats med dataterminal i riksdagen. Försöksverksamhet pågår därutöver i ett par fall med persondatorer placerade i ledamöternas bostäder. Persondatorerna kan anknytas till riksdagens datorsystem via uppringd telefonlinje.

Den plan som fastlagts för utbyggnad av riksdagens datasystem innebär att samtliga de ledamöter som önskar skall utrustas med dataterminal på arbetsrummen under innevarande mandatperiod. Enligt utskottets mening borde detta kunna ske ännu snabbare än som för närvarande planeras. Tillgång till modern ordbehandlingsutrustning bör vara en självklarhet i riksdagen i likhet med vad som gäller på ett stort antal jämförbara arbetsplatser. Efter hand som ledamöterna får tillgång till och lär sig utnyttja datasystemet i riksdagen bör ledamöterna enligt utskottet erbjudas sådan datautrustning som gör det möjligt för dem att även nå kontakt med det från bostaden.

En än snabbare utbyggnadstakt än den som planerats ställer krav på ytterligare resurser vad gäller såväl central datorutrustning och datasystem som bemanning. Det är närmast en fråga för riksdagens ADB-kommitté att avgöra hur dessa problem skall lösas. Det är utskottets uppfattning att bristande ekonomiska resurser inte få utgöra ett hinder i strävan att snabbare nå det uppsatta målet.

Förvaltningsstyrelsen har aviserat att man ämnar återkomma till frågan om de ytterligare kostnader för bl.a. ADB-utrustning som följer av det nu framlagda förslaget om utökat ledamotsstöd. Utskottet förutsätter att förvaltningsstyrelsen i det sammanhanget lämnar en redogörelse för möjligheterna till en snabbare utbyggnad av datastödet och anger vilket resurstillskott som krävs.

Beträffande den speciella byggnadstekniska fråga rörande grundförhållandena på Helgeandsholmen som berörs i motion K312 förutsätter utskottet att frågan följs av förvaltningsstyrelsen.

2. Service och information till allmänheten

Motionerna

Åtgärder för att underlätta och förbilliga för allmänheten att informera sig om riksdagsarbetet samt att ta kontakt med riksdagsledamöter föreslås i motionerna 1986/87:K305 av Margó Ingvardsson (vpk), 1986/87:K313 av Marianne Karlsson (c) och 1986/87:K314 av Hugo Hegeland (m) från allmänna motionstiden 1987.

Bland de åtgärder som föreslås i motionerna K305 och K313 ingår lägre taxa för telefonsamtal till riksdagens ledamöter. I motion K313 sägs också att väljarna utan kostnad borde ha möjlighet att kontakta riksdagsledamöterna per brev.

I motion K305 föreslås att riksdagen utreder förutsättningarna för att införa temadagar vid vilka allmänheten ges möjlighet att från läktaren ställa förslag och frågor till riksdagens ledamöter och regeringens företrädare.

Utgivandet av en veckotidning för allmänheten om arbetet och händelser i riksdagen föreslås i motion K314.

Informationsfrågornas tidigare behandling

Riksdagens utåtriktade information behandlades av riksdagens informationsutredning 1973–1976. I samband härmed inrättades en riksdagens informationstjänst och en befattning som pressekreterare.

I maj 1980 tillsatte talmanskonferensen en grupp för utvärdering av riksdagens utåtriktade informationsverksamhet. Samtliga riksdagspartier var företrädare i översynsgruppen. Gruppen förordade en rad åtgärder till förbättring av informationsarbetet i riksdagen. Åtskilligt av vad gruppen föreslog har sedermera genomförts av förvaltningskontoret.

Sedan 1983 har den utåtriktade informationsverksamheten samlats i en nybildad enhet under ledning av en informationschef i syfte att bl.a. effektivisera verksamheten. Knutet till informationsenheten finns en referensgrupp med representanter bl.a. för samtliga riksdagspartier.

Tidningen Från Riksdag & Departement svarar för information om riksdagen och departementen. Den började utkomma i januari 1976 och ersatte då Departementsnytt. Från Riksdag & Departement är sedan 1981 i administrativt hänseende knuten till riksdagens förvaltningskontor. En beskrivning av riktlinjerna och den tänkta målgruppen för tidningen ges i utskottets betänkande KU 1985/86:30.

Bertil Fiskesjö och Bengt Kindböm (båda c) föreslog i en motion 1986 att talmanskonferensen skulle få i uppdrag att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag om en riksdagens tidning. Enligt motionärerna gav tidningen Från Riksdag & Departement inte någon tillfredsställande spegling av vad som hände i riksdagen. Utskottet ansåg (KU 1985/86:30) att riksdagen borde behålla den nuvarande tidningen. Vissa förändringar i de riktlinjer för tidningen som riksdagen beslutat borde enligt utskottets mening kunna övervägas. Detta borde i första hand ske i referensgruppen för informationsfrågor i nära samråd med tidningens redaktion.

Frågan om låg enhetlig taxa för telefonsamtal till riksdagens ledamöter har behandlats vid några tidigare tillfällen med anledning av förslag om anslutning till televerkets s.k. 020-system. Detta inrymmer möjlighet och skyldighet för abonnenten att stå för avgifterna för samtalsmarkeringarna för inkommande samtal med undantag för avgiften för den första samtalsmarkeringen, vilken den uppringande står för. En framställning om anslutning av riksdagen till detta system gjordes till riksdagens förvaltningsstyrelse 1985. Därvid presenterade förvaltningsstyrelsen en kostnadsanalys. Det påpekades att frågan om hur allmänheten snabbt och smidigt skulle kunna nå

ledamöterna övervägdes av en särskild arbetsgrupp. Förvaltningsstyrelsen beslöt att anslutning till 020-systemet inte skulle ske men att frågan skulle tas upp till bedömning i anslutning till en utvärdering av försöken med översändande av textade meddelanden till särskilda mottagare. Trafikutskottet behandlade i sitt betänkande 1987/88:28 en motion om anslutning till 020-systemet. Utskottet ansåg att motionen mot bakgrund av förvaltningsstyrelsens beslut från 1986 kunde lämnas utan särskild åtgärd.

1988/89:KU16

Utskottets bedömning

Utskottet delar uppfattningen att frågan om hur en ökad telefonservice i riksdagshuset skall fungera och vad den bör få kosta bör bedömas i ett sammanhang. Frågan om anslutning till det s.k. 020-systemet bör enligt utskottet prövas i samband med ställningstagande till försöket med textregistrerande personsökare.

Vad gäller förslaget i motion K314 om utgivande av en ny tidning med information till allmänheten om verksamheten i riksdagen anser sig utskottet inte böra frånga sitt tidigare ställningstagande i frågan. Den nuvarande tidningen bör således behållas. Enligt utskottet är det en uppgift för tidningens ledning att i samråd med referensgruppen för informationsfrågor överväga om några förändringar bör göras i tidningens inriktning. Det bör även ankomma på referensgruppen att bedöma de övriga förslag till utökad information till allmänheten som tas upp i motionerna K305 och K313. Motionerna K305, K313 och K314 föranleder ingen annan åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ledamotsstödet*

att riksdagen med bifall till förvaltningsstyrelsens förslag 1988/89:13 och med avslag på motion 1988/89:K4 yrkandena 1 och 2 på tilläggsbudget till statsbudgeten under femtonde huvudtiteln för budgetåret 1988/89 till A 5 *Bidrag till partigrupper* anvisar ett förslagsanslag av 9 428 000 kr. samt förklarar motionerna 1986/87:K230 yrkandena 3–6, 1987/88:K310 samt 1987/88:K312 besvarade med vad utskottet anfört,

2. beträffande *service och information till allmänheten*

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:K305 yrkandena 1–3, 1986/87:K313 och 1986/87:K314.

Stockholm den 1 december 1988

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Catarina Rönnung (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Torgny Larsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Bengt Kindbom (c), Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Rosa-Lill Wåhlstedt (s), Lars Sundin (fp) och Ingegerd Sahlström (s). 1988/89:KU16

Reservation

Ledamotsstödet (mom.1)

Anders Björck, Hans Nyhage och Elisabeth Fleetwood (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "lämpligt sätt" bort ha följande lydelse:

Förvaltningsstyrelsens förslag innebär mycket kraftiga höjningar av stödet till partigrupperna i riksdagen. Grundbidraget för oppositionsparti fördubblas och för regeringsparti föreslås en fördubbling. Mandatbidrag för oppositionsparti tredubblas och för regeringsparti föreslås en sexdubbling.

Enligt utskottets mening finns det anledning att ifrågasätta såväl uppräkningsen av gällande belopp som fördelningen mellan partierna. Frågan borde därför ha beretts ytterligare.

Vad gäller stödet till ledamöternas kontorshjälp föreslås en uppräkning så att i fortsättningen ledamöterna får en förbättring vad gäller sekreterarservicen etc. Den arbetsgrupp som utrett frågan konstaterar att den gällande konstruktionen för ledamotsstödet inte lett till önskvärt resultat vad gäller omfattningen av den hjälp som stått till ledamöternas förfogande. Samma konstruktion av stödet föreslås emellertid fortsätta, dock med en uppräkning från en sekreterare på sex ledamöter till en på fyra.

Utskottet ifrågasätter om förvaltningsstyrelsens förslag verkligen leder till att ledamöternas arbetsförhållanden förbättras på det sätt som var utgångspunkten för den skrivelse som gruppledarna för riksdagspartierna sände till riksdagens förvaltningsstyrelse den 28 januari 1988. Även på denna punkt borde ytterligare överväganden ha skett och andra lösningar föreslagits.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande ledamotsstödet

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:K4 yrkandena 1 och 2 avslår förvaltningsstyrelsens förslag 1988/89:13 samt förklarar motionerna 1986/87:K230 yrkandena 3-6, 1987/88:K310 samt 1987/88:K312 besvarade med vad utskottet anför.

Ledamotsstödet (mom. 1)

Birgit Friggebo och Lars Sundin (båda fp) anför:

Folkpartiet har i motion 1986/87:K230 föreslagit att principen bör vara att varje ledamot som vill kan få tillgång till en egen assistent, antingen som sekreterare med kontorsuppgifter eller som politisk sekreterare. Vi vidhåller denna uppfattning. Det nu föreslagna utvidgade ledamotsstödet får ses som en etapp i en fortsatt uppbyggnad. Vi anser också att så länge ledamöterna måste dela assistenter kan det accepteras att stödet kanaliseras genom partigrupperna. Frågan om att knyta stödet mer direkt till ledamöterna får aktualiseras igen när varje ledamot kan få en egen assistent samt vid behandling av frågan om mer individuell teknisk service.

